УДК 378.147.091.33:004.8]:81
DOI https://doi.org/10.32782/apv/2026.1.19

Наталія ЛАДИНЯК
кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови, Кам'янець-Подільський національний університет імена Івана Огієнка, вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька область, Україна, 32302
***ORCID:** 0000-0002-3091-0772*

Тетяна СУКАЛЕНКО
доктор філологічних наук, професор, професор кафедри соціальних комунікацій, словесності та культури, Державний податковий університет, вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, Київська область, Україна, 08200
***ORCID:** 0000-0002-5107-9914*

Бібліографічний опис статті: Ладиняк, Н., Сукаленко, Т. (2026). Особливості застосування технологій штучного інтелекту на заняттях із мовознавчих дисциплін. *Acta Paedagogica Volyniense*s, 1, 128–138, doi: https://doi.org/10.32782/apv/2026.1.19

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ МОВОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН

У статті обґрунтовано методичний потенціал й етичні виклики застосування технологій штучного інтелекту (ШІ) в освітньому процесі ЗВО як інструменту підвищення ефективності навчальних і науково-дослідних завдань на заняттях із мовознавчих дисциплін.

Огляд наукових праць виявив багатовимірність поняття «штучний інтелект»: його тлумачать як загальну назву сукупності інформаційних технологій, які створюють і розвивають інтелектуальні системи, здатні виконувати притаманні людському інтелекту завдання, а також як інструмент обробки інформації, згенерованої нейромережею або отриманої самостійно користувачем. Автори розглядають штучний інтелект в освіті як особливе мультимедійне навчальне середовище з різноманітними інструментами, сервісами, алгоритмами, у якому викладач виконує функції ментора, а не транслятора інформації; як інструмент ШІ забезпечує генерування, моделювання, обробку різноманітної за формою і змістом інформації, яка може бути застосована з навчальною й дослідницькою метою (із дотриманням принципів академічної доброчесності).

На основі аналізу наукових джерел, проведеного опитування здобувачів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка та Державного податкового університету окреслено переваги використання технологій штучного інтелекту в освітньому процесі: ШІ вдосконалює роботу з навчальним матеріалом, формує інноваційне середовище для поглибленого засвоєння знань, удосконалення навичок наукового пошуку, розвитку критичного мислення. Етичними викликами застосування нейромереж є захист персональних даних, дотримання принципів академічної доброчесності, упередженість. Наголошено на необхідності усвідомленого поєднання новітніх інструментів ШІ і традиційних методів навчання, дотримання принципів відповідальності, доступності й етичності.

У статті запропоновано проблемні та практико-зорієнтовані завдання, що ґрунтуються на взаємодії із штучним інтелектом. Матеріали призначені для використання на заняттях з навчальних дисциплін: «Ділова українська мова», «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Основи наукових досліджень», «Методика наукових досліджень», «Інформаційно-цифрові технології в галузі філології», «Журналістські жанри», «Комунікативна діяльність та PR-технології в органах публічної влади».

Перспективи подальших наукових студій убачаємо в розробленні методології безпечного впровадження технологій штучного інтелекту в освітній простір ЗВО, дослідження їхнього дидактичного потенціалу для створення індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів.

***Ключові слова:** цифровізація освіти, цифрові технології, штучний інтелект, опитування, мовознавчі дисципліни, академічна доброчесність.*

Nataliia LADYNIAK
Candidate of Sciences in Philology, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Ukrainian Language, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohiienko National University, Ohiienko str., 61, Kamianets-Podilskyi, Khmelnytskyi region, Ukraine, 32302
ORCID: *0000-0002-3091-0772*

Tetiana SUKALENKO
Doctor of Philological Sciences, Professor, Professor at the Department of Social Communications, Literature and Culture, State Tax University, Universytetska str., 31, Irpin, Kyiv region, Ukraine, 08200
ORCID: *0000-0002-5107-9914*

To cite this article: Sukalenko, T., Ladyniak, N. (2026). Osoblyvosti zastosuvannia tekhnolohii shtuchnoho intelektu na zaniattiakh iz movoznavchykh dystsyplin [Specific features of implementing artificial intelligence technologies in linguistic disciplines classes]. *Acta Paedagogica Volynienses,* 1, 128–138, doi: https://doi.org/10.32782/apv/2026.1.19

SPECIFIC FEATURES OF IMPLEMENTING ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGIES IN LINGUISTIC DISCIPLINES CLASSES

The article substantiates the methodological potential and ethical challenges of using Artificial Intelligence (AI) technologies in the educational process of higher education institutions as a tool for improving the effectiveness of educational and research tasks in linguistics classes.

A review of scientific works reveals the multidimensional nature of the concept of 'artificial intelligence': it is interpreted as a general name for a set of information technologies that create and develop intelligent systems capable of performing tasks inherent in human intelligence, as well as a tool for processing information generated by a neural network or obtained independently by the user. The authors consider artificial intelligence in education as a special multimedia learning environment with a variety of tools, services, and algorithms, in which the teacher acts as a mentor rather than a transmitter of information"; as a tool, AI enables the generation, modelling, and processing of information that is diverse in form and content and can be used for educational and research purposes (in accordance with the principles of academic integrity).

Based on an analysis of scientific sources and a survey of students at Kamianets-Podilskyi Ivan Ohiienko National University and the State Tax University, the advantages of using artificial intelligence technologies in the educational process have been outlined: AI improves work with educational material, creates an innovative environment for in-depth knowledge acquisition, improves scientific research skills, and develops critical thinking. Ethical challenges in the application of neural networks include personal data protection, adherence to the principles of academic integrity, and algorithmic bias. The study emphasizes the necessity of a conscious combination of modern AI tools and traditional teaching methods, while strictly observing the principles of responsibility, accessibility, and ethics.

The article proposes problem-oriented and practice-oriented tasks based on interaction with AI. The materials are intended for use in classes on the following academic disciplines: "Business Ukrainian", "Ukrainian Language (for Professional Purposes)", "Fundamentals of Scientific Research", "Methods of Scientific Research", "Information and Digital Technologies in Philology", "Journalistic Genres", "Communicative Activity and PR Technologies in Public Authorities".

The prospects for further scientific studies lie in developing a methodology for the safe integration of artificial intelligence technologies into the education environment of higher education institutions, as well as researching their didactic potential for creating individual educational trajectories for students.

Key words: *digitalization of education, digital technologies, artificial intelligence, survey, linguistic disciplines, academic integrity.*

Актуальність проблеми. Українська освіта сьогодні зазнає трансформацій завдяки активному впровадженню цифрових технологій у навчальну, методичну й дослідницьку діяльність. Відповідно до «Стратегії цифрового розвитку інновацій до 2030 року» ключовою метою визначено пріоритезацію розвитку інноваційної екосистеми в освітніх закладах (Стратегія цифрового розвитку, 2024, с. 10). Одним із ключових завдань є інтегрування новітніх технологій, зокрема й штучного інтелекту (ШІ), у навчальний процес закладів освіти, що сприятиме персоналізації освітніх траєкторій здобувачів, оптимізації результатів навчання, а також формування інклюзивного освітнього простору на засадах безбар'єрності та рівноправності.

Як зауважено в «Рекомендаціях щодо відповідального впровадження та використання тех-

нологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти», застосування ШІ в освітньому середовищі ЗВО є «необмеженим та інноваційним для будь-якого учасника освітнього процесу, охоплюючи викладачів, студентів, аспірантів, адміністративний персонал та інші зацікавлені сторони» (Рекомендації, 2025, с. 9). Окреслено такі напрями: інтегрування ШІ в освітній процес; підтримка інклюзивності; розроблення чатботів і навчальних матеріалів для здобувачів з особливими освітніми потребами; управління освітнім процесом, моніторинг, оцінювання; адміністративна підтримка; безперервний професійний розвиток викладачів та адміністративного персоналу (Рекомендації, 2025).

Наразі актуальною проблемою є недостатня сформованість нормативно-правового поля щодо використання ШІ в освітньому середовищі. Попри розробку рекомендацій Міністерства освіти і науки України, Міністерства цифрової трансформації України, питання захисту персональних даних та етичних ризиків потребує більш ґрунтовного дослідження. Окрім того, заклади вищої освіти працюють над укладанням власних нормативних документів щодо впровадження ШІ у навчальний процес із дотриманням принципів академічної доброчесності (Політика використання технологій штучного інтелекту, 2025).

Поряд із викликами, технології штучного інтелекту сприяють модернізації навчального процесу, а також збагачують інструментарій наукового пошуку. Зокрема, йдеться про розбудову адаптивних систем, які орієнтовано на персональні запити здобувачів освіти, автоматизацію функцій оцінювання результатів, що звільняє час для наукової й творчої діяльності. Розширення можливостей упровадження інструментів ШІ у навчальний процес зумовлює необхідність модернізації інфраструктури, державного регулювання, розроблення нормативної бази, а також удосконалення цифрових навичок викладачів і здобувачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цифровізація вищої освіти є предметом наукових студій сучасних дослідників (В.А. Бикова, А.М. Гуржій, О.Г. Глазунової, Т.В. Волошиної, І.В. Іванюк, І.В. Кучерак, С.О. Карплюк, В.А. Крулевського, І.В. Кучерак, Н.Б. Ладиняк, О.В. Лаврентьєвої, А.М. Лазько, Т.П. Медведовської, О.В. Овчарук, Т.М. Сукаленко, І.П. Томашевської). Зокрема, І.В. Кучерак проаналізувала можливості використання в освітньому процесі цифрових технологій, окреслила переваги цифрової трансформації освіти. Науковиця спостерегла, що цифровізація вибудовує освітній простір у систему, в основі якої зручні й доступні сервіси і платформи; це сприяє більш ефективній взаємодії усіх учасників навчального процесу, забезпечує його прозорість, підвищує роль інтелектуальної власності та розвитку цифрових навичок (Кучерак, 2020, с. 92).

В.А. Крулевський здійснив комплексне дослідження загальнотеоретичних аспектів формування стратегії цифровізації системи вищої освіти в Україні. Науковець окреслив виклики й перспективи, пов’язані з цифровізацією українських ЗВО, а також надав рекомендації щодо розробки сталих концептуальних і практичних підходів у цій галузі (Крулевський, 2025).

А.М. Лазько, І.П. Томашевська розкрили теоретико-методологічні засади цифровізації системи вищої освіти, обґрунтували процес цифровізації як ефективної умови підвищення її якості. Позитивними аспектами під час реалізації цифрової системи освіти, на думку дослідниць, є формування індивідуальної самостійності здобувачів; відхід від паперових ресурсів до цифрових (інтерактивних навчальних матеріалів); економічний складник; оптимізація робочого місця педагога; використання цифрової системи для координування навчальної діяльності й допомоги у скрутних ситуаціях (Лазько, Томашевська, 2023, с. 204).

Н.Б. Ладиняк, Т.М. Сукаленко схарактеризували особливості застосування інформаційних і цифрових технологій на заняттях із мовознавчих дисциплін (Ладиняк, Сукаленко, 2021a), проаналізували інноваційні методи навчання мови із застосуванням хмарних сервісів та інтернетних освітніх платформ (Ладиняк, Сукаленко, 2021b).

Окремі наукові розвідки присвячено проблемам впровадження штучного інтелекту в освіту як гнучкого механізму цифровізації. Дослідники, з одного боку, обґрунтовують потенціал ШІ як дієвого інструмента підвищення ефективності процесу навчання та засобу модернізації методики викладання навчальних дисциплін, зокрема мовознавчих (Н.В. Грона,

О.М. Кримець, О.М. Семеног, О.К. Степаненко, Г.М. Строханова, А. С. Попович, Л.М. Удовиченко), з іншого, – визначають специфічні ризики використання ШІ в освітньому середовищі (О.В. Васильєв, Г. Гілберт, М. Гілберт, Б. Марр, М. Піхарт і Л. М. Аль-Обайді, Р.-Р. Фонт де ла Валь та Ф.Г. Арая).

Г.М. Строханова, О.К. Степаненко, А.С. Попович, О.М. Кримець, Л.М. Удовиченко дослідили вплив чат-ботів на основі штучного інтелекту на інтерактивне викладання української мови й оцінили їхню ефективність у розвитку комунікативної компетентності здобувачів освіти. Науковиці спостерегли, що використання ШІ збільшило розмовну активність студентів, але виникла потреба адаптувати навчальний контент, щоб уникнути ризику надмірного спрощення матеріалу і втрати глибини знань (Strohanova, Stepanenko, Popovych, etc., 2025, p. 5128).

Р.-Р. Фонт де ла Валь та Ф.Г. Арая обґрунтували переваги і проблеми використання нейромережевих технологій для навчання мови. З-поміж переваг вони виокремили такі: здатність заощаджувати час, надавати студентам персоналізований навчальний досвід і допомагати їм вивчати інші культури. Водночас труднощі, з якими стикаються користувачі ШІ, пов'язані з потребами більшої людської взаємодії, складністю мов, які необхідно опановувати в певному культурному контексті, а також під час живого спілкування. Однак за умов вирішення зазначених проблем, навчання на основі штучного інтелекту може стати, на думку науковців, цінним інструментом для вивчення мов, підвищити ефективність і результативність діяльності здобувача (Font de la Vall, Araya, 2022, p. 7569).

Н.В. Грона, О.М. Семеног окреслили можливості та виклики використання штучного інтелекту в мовній підготовці майбутніх учителів; розкрили комплексний зміст поняття «штучний інтелект» як «сукупності алгоритмічних рішень, що володіють здатністю до самонавчання, прогнозування, імітації когнітивних функцій людини та автоматизації інтелектуальних процесів» (Грона, Семеног, 2025, с. 128). Науковиці обґрунтували, що ШІ оптимізує вивчення мовного матеріалу, розвиває критичне мислення, стимулює творчий підхід до активного засвоєння знань.

Футуролог Б. Марр зауважив, що застосування штучного інтелекту допоможе в майбутньому створити гібридну модель навчання й передбачатиме співпрацю викладачів і нейромереж. До переваг ШІ він зарахував диференційованість та індивідуалізованість навчання, менторство й підтримку здобувачів поза аудиторією, універсальний доступ до знань (Marr, 2019).

Попри те, що науковці вважають ШІ дієвим інструментом для розвитку й цифровізації сучасної освіти, вони застерігають щодо етичних викликів і ризиків для академічної доброчесності. Зокрема, Г. Гілберт і М. Гілберт основними загрозами нейромережевих технологій вважають порушення конфіденційності, фішинг, незаконний доступ, витік даних і несанкціонований обмін ними (Gilbert, Gilbert, 2024). М. Піхарт і Л. М. Аль-Обайді дослідили потенційні ризики використання штучного інтелекту у вищій освіті. Вони здійснили інтерв'ювання викладачів і встановили, що більшість опитаних занепокоєні питаннями конфіденційності, академічної доброчесності і достовірності даних, які генерують нейромережі. Респонденти висловили побоювання щодо неправомірного використання даних, можливий плагіат і зниження критичного мислення (Pichart, Al-Obaydi, 2025).

Проаналізовані наукові розвідки й наші первинні спостереження в освітньому середовищі ЗВО підкреслюють необхідність досліджень за участю більших та різноманітніших вибірок для всебічного розуміння наслідків застосування нейромережевих технологій в освіті. Одним із пріоритетних завдань сучасної лінгводидактики стає адаптація освітнього процесу до можливостей штучного інтелекту. Це передбачає не лише пошук нових форм і прийомів навчання, а й упровадження ШІ в практику викладання освітніх компонентів, встановлення балансу між традиційними та інноваційними методами мовної підготовки здобувачів.

Мета дослідження – обґрунтувати методичний потенціал й етичні виклики застосування технологій штучного інтелекту в освітньому процесі ЗВО як інструменту підвищення ефективності навчальних і науково-дослідних завдань на заняттях із мовознавчих дисциплін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз наукових праць із проблем застосування

цифрових технологій в освітньому середовищі засвідчує багатовимірність уживання поняття «штучний інтелект». У «Рекомендаціях щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти» цей термін витлумачено у двох аспектах – як галузь та інструмент. Зокрема, «штучний інтелект» уживають як загальну назву сукупності інформаційних технологій (алгоритмів, методів, підходів, моделей, сервісів), що «створюють та розвивають інтелектуальні системи, здатні виконувати завдання, які зазвичай вимагають людського інтелекту» (Рекомендації, 2025, с. 8). До напрямів ШІ як галузі належать: обробка природної мови, машинне навчання, робототехніка, експертні системи й інші підгалузі, які імітують і розширюють можливості людського мислення й ухвалення рішень (Рекомендації, 2025, с. 8). Близьким є тлумачення поняття штучного інтелекту як інструмента: «…організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень й алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі ухвалення рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань» (Рекомендації, 2025, с. 8). Отож штучний інтелект в освіті доречно, на нашу думку, розглядати як особливе мультимедійне навчальне середовище з різноманітними інструментами, сервісами, алгоритмами, у якому викладач виконує функції ментора, а не транслятора інформації; як інструмент ШІ забезпечує генерування, моделювання, обробку різноманітної за формою й змістом інформації, яка може бути застосована з навчальною й дослідницькою метою (із дотриманням принципів академічної доброчесності).

Для визначення рівня обізнаності здобувачів щодо використання інструментів ШІ в навчальній і науково-дослідній діяльності проведено опитування студентів/студенток Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (58 осіб) та Державного податкового університету (64 осіб) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Освітньо-професійні програми, за якими навчаються здобувачі: «Середня освіта (Українська мова і література)», «Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова)», «Філологія (Українська мова і література)», «Середня освіта (Захист України)», «Середня освіта (Фізична культура)», «Тренер з видів спорту», «Фізична реабілітація» (Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка); «Забезпечення внутрішньої безпеки держави правоохоронними органами», «Менеджмент митної справи», «Товарознавство та експертиза в митній справі», «Правоохоронна діяльність» (Державний податковий університет).

Респонденти відповідали на запитання: *1. Чи використовували Ви ШІ для підготовки до занять або написання наукових робіт, доповідей тощо? 2. Як Ви оцінюєте вплив штучного інтелекту на якість навчання? 3. Чи є, на Вашу думку, позитивні аспекти застосування штучного інтелекту для навчання з обраного фаху або здійснення наукового пошуку? 4. У чому полягають, на Вашу думку, загрози використання штучного інтелекту в навчальній та науковій діяльності здобувача вищої освіти? 5. Чи порушує, на Вашу думку, використання штучного інтелекту Кодекс академічної доброчесності? 6. Запропонуйте ідеї застосування штучного інтелекту в навчанні, які б не порушували основ академічної доброчесності.*

Прокоментуємо відповіді здобувачів.

На запитання *«Чи використовували Ви ШІ для підготовки до занять або написання наукових робіт, доповідей тощо?»*, 93% опитаних зазначили «так» і прокоментували, що робили це здебільшого для попереднього пошуку й структурування інформації, формування плану роботи, а також уточнення термінів і понять, добору прикладів, перевірки логіки викладу, перевіряння орфографії й стилістики текстів, мовного редагування. Лише 7% респондентів дали відповідь «ні», не обґрунтовуючи її. Отож інструменти ШІ активно використовують для підготовки до занять й наукового пошуку, однак вони не становлять основне джерело навчального матеріалу, а є допоміжними.

Запитання *«Як Ви оцінюєте вплив штучного інтелекту на якість навчання?»* дало змогу встановити переважно позитивне ставлення до ШІ як інструменту навчання: 55,2% опитаних відповіли, що «якість навчання помітно зросте», 29,3% респондентів впевнені, що ШІ

«не вплине на якість навчання». 15,5% здобувачів вбачають його негативний вплив на навчання. Припускаємо, що це пов'язано із значною кількістю позитивних відповідей на питання про використання ШІ у підготовці до занять. Окрім того, молодь активно використовує нейромережі для пошуку інформації, вважаючи її достовірною.

Використання ШІ в освітньому процесі сьогодні викликає дискусії серед науковців, дидактів, експертів галузі, до нього досі ставляться з пересторогою. Здобувачі висловили свої міркування про переваги нейромережевих технологій: *«Чи є, на Вашу думку, позитивні аспекти застосування штучного інтелекту для навчання з обраного фаху або здійснення наукового пошуку?»*. Більшість (95%) усвідомлюють позитивні можливості використання цього інструменту в навчальній діяльності: він допомагає швидше знаходити й аналізувати наукову інформацію, структурувати й узагальнювати матеріал, генерувати ідеї, покращувати якість текстів; підвищує ефективність підготовки до занять і досліджень; персоналізує навчання; автоматизує рутинні завдання; економить час тощо. 5% опитаних вважають, що позитивних аспектів немає.

Окрім переваг застосування ШІ, здобувачі окреслювали *загрози штучного інтелекту* в навчальній та науковій діяльності. З-поміж таких 96% опитаних визначили: залежність від готових відповідей, втрату інтересу до навчання, самостійного пошуку і творчого розвитку; недостовірність згенерованої інформації та її упередженість; зниження рівня критичного мислення; порушення академічної доброчесності. 4% опитаних не вбачають будь-яких загроз використання нейромереж у навчанні. Крім того, жоден із респондентів не звернув увагу на конфіденційність і безпеку даних: як відомо, інструменти ШІ збирають й опрацьовують значну кількість особистої інформації користувачів, яка не завжди може бути належно захищена. Отож, здобувачі потребують пояснення, як її захистити, які відомості не варто подавати, а також як правильно формувати промпти.

На запитання *«Чи порушує, на Вашу думку, використання штучного інтелекту Кодекс академічної доброчесності?»* респонденти відповідали по-різному: «не порушує» (25%); «порушує» (7%); «іноді» (5%); «не знаю» (1%); найбільшу варіативність (62%) становили обумовлені відповіді, як-от: «не порушує, якщо є допоміжним інструментом і використовується прозоро», «порушує, якщо застосовують для списування», «порушення виникає тоді, коли ШІ використовується для привласнення чужих ідей» «50/50», «і так, і ні», «залежить від того, як його використовувати» й подібні.

Відповіді здобувачів на запитання «*Запропонуйте ідеї застосування штучного інтелекту в навчанні, які б не порушували основ академічної доброчесності»* закономірно корелюють із попередніми. 17% опитаних не змогли відповісти. Інші 83% респондентів вважають, що дотримуються принципів академічної доброчесності, коли використовують ШІ як інструмент підтримки (для пояснення складних тем, тлумачення термінів, підготовки навчальних матеріалів, аналізу наукових джерел), а «не заміни самостійної роботи», як персонального тьютора, а не автора робіт. Також його можна застосувати для самооцінювання знань; структурування й упорядкування самостійно дібраних даних; перевірки й редагування власних текстів; створення слайдів для презентації на основі власної доповіді та ін. З-поміж запропонованих подано поради, які, вважаємо, мають ознаки порушення академічної доброчесності, наприклад, написання конспектів уроку на основі готових конспектів, згенерованих ШІ, вільне його використання на навчальних заняттях (без пояснення, з якою саме метою і без покликання), під час екзаменаційної сесії та ін. Однак жоден із респондентів не зазначив, у який спосіб правильно декларувати застосування інструментів штучного інтелекту в роботі, на якому її етапі. Припускаємо, що здобувачі розуміють виклики ШІ для академічної доброчесності, але потребують більш докладного ознайомлення з політикою застосування штучного інтелекту в освітньому середовищі, методичними рекомендаціями щодо його використання в навчальній і дослідницькій діяльності.

Результати опитування засвідчили, що застосування технологій штучного інтелекту в навчанні дає змогу адаптувати зміст завдань до індивідуальних потреб здобувачів, розширює дидактичні можливості цифрових технологій, поєднує традиційні й інноваційні методи навчання. Водночас важливим аспек-

том є захист персональних даних, оскільки недотримання конфіденційності може не лише негативно вплинути на довіру до нейромереж, а й становити загрозу кібербезпеці освітнього середовища.

Розглянемо можливості використання технологій штучного інтелекту для підвищення ефективності навчальних занять із таких освітніх компонентів: «Ділова українська мова», «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Методика наукових досліджень» та «Основи наукових досліджень», «Інформаційно-цифрові технології в галузі філології», «Журналістські жанри», «Комунікативна діяльність та PR-технології в органах публічної влади». Використовуючи інструменти генеративного штучного інтелекту й результати генерації в освітньому процесі, дотримуємося таких принципів: прозорості, етичності та відповідальності; академічної доброчесності; дотримання балансу між застосуванням ШІ та розвитком власних компетенцій здобувачів; законності; конфіденційності, безпеки і захисту; доступності та інклюзивності (Політика використання технологій штучного інтелекту, 2025, с. 4).

Застосування штучного інтелекту для створення проблемних і практико-зорієнтованих завдань надає навчанню інтерактивності. Поєднання традиційних методичних підходів та індивідуалізованих інструментів ШІ допомагає оптимізувати діяльність, а також здійснити критичний аналіз ефективності роботи нейромережевих технологій. Наприклад, на заняттях із дисциплін **«Ділова українська мова»** та **«Українська мова (за професійним спрямуванням)»** пропонуємо здобувачам укласти зразки резюме за допомогою ШІ. Отриманий діловий документ необхідно критично оцінити щодо дотримання структури, стилю, ужитих мовних засобів та відредагувати. Цікавим є моделювання ситуації спілкування з «незадоволеним» клієнтом, роль якого делегується штучному інтелекту. Завдання полягає в тому, щоб студент/студентка, «спілкуючись» із ним у чаті, спробували переконати не розривати контракт, використовували доречні в такій ситуації форми ввічливості. Можна запропонувати здобувачам підготуватися до уявної співбесіди. Але в цьому випадку функції інтерв'юера виконує ШІ, який згодом аналізує відповіді (правильність, точність, дотримання мовних норм тощо). Для здобувачів ОПП «Фізична культура», «Тренер з видів спорту» вдалим буде використання кейс-методу, доповненого штучним інтелектом, наприклад «Інтерв'ю після змагання», «Бесіда з батьками спортсмена-школяра», «Запрошення учнів відвідати спортивну секцію». Здобувачі записують імпровізований діалог, ШІ його аналізує й дає поради. Інший аспект застосування ШІ на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням) – робота над помилками, які робить ШІ (некоректне вживання спеціальної термінології у фахових текстах, надмірне використання пасивних конструкцій у діловому мовленні), що сприяє вдосконаленню лексичних, граматичних, стилістичних навичок.

Продуктивними для виконання зазначених вище завдань є, на нашу думку, такі інструменти ШІ: *ChatGPT* (симуляція співбесід або ділових перемовин); *Google Gemini* (укладання зразків документів для подальшого редагування, побудови текстів різних стилів); *Anthropic Claude* (написання ділових листів, наприклад, листів-подяк, вибачень, прохань); *LanguageTool* (виявлення помилок – орфографічних, лексичних, граматичних); *OnlineCorrector* (перевірка офіційно-ділових документів на відповідність мовним нормам). Для вдосконалення навичок публічного виступу здобувачі використовують генератори голосу, наприклад, *ElevenLabs*: завантажують текст, слухають його професійне виконання, відпрацьовують далі власну інтонацію, правильне наголошування слів тощо. За допомогою *Notta* записують свою промову, яку сервіс перетворює на текст: так більш зручно аналізувати власне мовлення, виявляти помилки у вимові. Окрім того, можна використати *Gamma,* щоб згенерувати документ, правильно розмістити реквізити.

Викладання освітніх компонентів **«Основи наукових досліджень»** та **«Методика наукових досліджень»** для здобувачів ОП «Середня освіта (Українська мова і література)», «Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова)», а також **«Інформаційно-цифрові технології в галузі філології»** (ОП «Філологія (Українська мова і література)») передбачає удосконалення навичок бібліографічного опису й упорядкування наукових джерел, опрацювання наукометричних і лінгвістичних баз даних, оформлення результатів дослідження у формі статей, про-

єктів, дипломних робіт, унаочнення доповідей мультимедійними презентаціями тощо. Інструменти ШІ доповнюють самостійний науковий пошук, автоматизують процеси, виконують функції асистента. Зокрема, пошукові системи на основі ШІ *Consensus, Perplexity AI* допоможуть здобувачам оперативно відшукати дослідження з мовної проблематики з достовірними покликаннями, згенерувати базу праць українських мовознавців; *Zotero* – сформатувати список літератури відповідно до вимог ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання». Автоматичне реферування здійснюють у *Notion AI*: доречно спочатку самостійно укласти анотацію наукової статті й порівняти її з автоматично згенерованим текстом, що сприятиме удосконаленню в здобувачів навичок критичного аналізу, уміння визначати головну й допоміжну інформацію. Для виправлення лексичних і графічних помилок у наукових текстах доречно скористатися *OnlineCorrector.* Зауважимо, що зазначені інструменти хоча й полегшують науковий пошук, однак мають певні недоліки: галюцинації та вигадані джерела, обмеженість інформації, поверхневий, некритичний аналіз, упередженість, ризик плагіату. Тому необхідно дотримуватися принципу «людина над машиною»: перевіряти згенеровані дані, шукати першоджерела, усвідомлювати власну відповідальність за можливі помилки й неточності.

Під час опанування навчальної дисципліни **«Журналістські жанри»** (ОП «Журналістика і зв'язки з громадськістю») здобувачам вищої освіти спеціальності С7 Журналістика доцільно пропонувати для аналізу й редагування тексти різних жанрів, згенеровані штучним інтелектом. У межах таких завдань студенти можуть працювати над усуненням канцеляризмів і шаблонних конструкцій, виправляти стилістичні помилки, а також виявляти порушення журналістських стандартів − зокрема балансу думок, відокремлення фактів від оцінок, точності та зрозумілості викладу. Окремим форматом роботи може стати підготовка інтерв'ю з віртуальним спікером − наприклад, зі штучним інтелектом, який моделює умовного посадовця або експерта. Також ефективним є порівняльне завдання: студенти пишуть коротку новину самостійно, а потім аналізують текст з тієї ж теми, створений ШІ, і редагують його до рівня якісного журналістського матеріалу. Творчим елементом курсу може бути розроблення короткого редакційного кодексу щодо використання штучного інтелекту в онлайн-медіа.

У результаті виконання таких завдань студенти спеціальності «Журналістика» зможуть набути низку важливих професійних компетентностей, зокрема: уміння критично аналізувати тексти та виявляти мовні, стилістичні й змістові недоліки; навички редагування матеріалів відповідно до стандартів сучасної журналістики; здатність чітко відокремлювати факти від суджень і забезпечувати баланс думок; розуміння особливостей різних журналістських жанрів і вимог до них; досвід усвідомленого та відповідального використання інструментів штучного інтелекту у професійній діяльності; розвиток етичного мислення й уміння формулювати внутрішні редакційні правила роботи з ШІ; підвищення креативності, цифрової грамотності та навичок роботи з новими технологіями в медіасередовищі.

У процесі вивчення навчальної дисципліни «Комунікативна діяльність та PR-технології в органах публічної влади» (ОП «Журналістика і зв'язки з громадськістю») для здобувачів вищої освіти спеціальності С7 Журналістика доцільно активно застосовувати моделювання професійних комунікативних ситуацій із залученням штучного інтелекту. ШІ може використовуватися для симуляції реальних кейсів публічної комунікації, зокрема кризових ситуацій в органах місцевого самоврядування, пресконференцій міністрів, реакцій обласних державних адміністрацій на суспільно резонансні події або інформування громадськості під час надзвичайних ситуацій.

Важливим елементом навчання є робота з текстами, створеними ШІ: пресрелізами, дописами для соціальних мереж, офіційними відповідями на запити медіа, публічними промовами посадовців. Аналізуючи такі матеріали, студенти оцінюють їхню тональність, відповідність стандартам публічної комунікації, виявляють можливі маніпуляції, пропагандистські елементи та етичні ризики.

У межах навчальної дисципліни «Комунікативна діяльність та PR-технології в органах публічної влади» здобувачам можна запропонувати розробити власну комунікаційну стратегію органу влади й протестувати її за допомогою

ШІ з позицій різних цільових аудиторій − громадян, опозиційних політиків, журналістів-розслідувачів, міжнародних партнерів. Такий підхід дає змогу оцінити, як одні й ті ж меседжі можуть бути по-різному сприйняті, і формує здатність прогнозувати реакції аудиторій, що є критично важливим для публічного PR.

Окрему увагу варто приділити завданням, спрямованим на виявлення маніпуляцій і пропаганди. ШІ може генерувати умовно маніпулятивні тексти, які студенти порівнюють із нейтральними повідомленнями, аналізують використані риторичні прийоми, знаходять маніпулятивні маркери та переписують матеріали відповідно до принципів відповідальної й етичної публічної комунікації.

Цікавим форматом навчання є також інтерактивні діалоги, у яких ШІ виконує роль чиновника, прессекретаря чи офіційного спікера державного органу. Здобувачі вищої освіти спеціальності «Журналістика» готують запитання, отримують відповіді, аналізують перебіг розмови, відпрацьовують навички постановки уточнювальних і незручних запитань. Окремий блок занять доцільно присвятити обговоренню етичних аспектів використання ШІ в діяльності органів влади, питань відповідальності за помилки автоматизованих систем, прозорості комунікацій і ризиків надмірної автоматизації PR-процесів.

У результаті виконання запропонованих завдань студенти спеціальності «Журналістика» формують комплекс професійних компетентностей, зокрема: уміння моделювати та аналізувати комунікативні ситуації в публічному управлінні; навички кризової та стратегічної комунікації в органах влади; здатність критично оцінювати тексти публічних повідомлень за критеріями етики, прозорості та відповідності стандартам; уміння виявляти маніпуляції, пропаганду й риторичні прийоми впливу; навички адаптації комунікаційних меседжів до різних цільових аудиторій; розвиток аналітичного мислення та прогнозування реакцій громадськості; практичний досвід професійної взаємодії з представниками влади; усвідомлення етичної відповідальності журналіста та комунікатора в умовах використання ШІ.

Загалом такі підходи до вивчення навчальних дисциплін «Журналістські жанри», «Комунікативна діяльність та PR-технології в органах публічної влади» (ОП «Журналістика і зв'язки з громадськістю») сприяють підготовці фахівців, здатних ефективно працювати на перетині журналістики, публічних комунікацій і сучасних цифрових технологій, зберігаючи високі стандарти професійної відповідальності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, на основі аналізу наукових джерел встановлено, що поняття «штучний інтелект» є багатовимірним та охоплює технології, які здатні імітувати процеси людського мислення – від навчання до ухвалення рішень. Штучний інтелект в освіті становить особливе мультимедійне навчальне середовище з різноманітними інструментами, сервісами, алгоритмами для генерування, моделювання, обробки різноманітної за формою і змістом інформації, яка може бути застосована з навчальною й дослідницькою метою (із дотриманням принципів академічної доброчесності).

Опитування здобувачів, проведене у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, Державному податковому університеті, підтвердило запит на використання ШІ в освітньому середовищі ЗВО. На прикладі освітніх компонентів «Ділова українська мова», «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Основи наукових досліджень», «Методика наукових досліджень», «Інформаційно-цифрові технології в галузі філології», «Журналістські жанри», «Комунікативна діяльність та PR-технології в органах публічної влади» встановлено, що інтеграція технологій штучного інтелекту в навчальну діяльність стимулює пізнавальну активність здобувачів, удосконалює навички критичного опрацювання інформації, дає змогу моделювати ситуації професійної комунікації.

Водночас виявлено критичні виклики, які потребують вирішення: можливе порушення принципів академічної чесності, загроза кібербезпеці, ризик упередженості відповідей ШІ через обмеженість вхідних даних.

Перспективу подальших досліджень убачаємо в розробленні методології безпечного впровадження технологій штучного інтелекту в освітній простір ЗВО, визначенні їхнього дидактичного потенціалу для створення індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Грона Н. В., Семеног О. М. Штучний інтелект у мовній підготовці майбутніх вчителів : можливості та виклики. *Слобожанський науковий вісник.* Серія : Філологія. 2025. Вип. 9. С. 128–135.
2. Кодекс академічної доброчесності Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (нова редакція). URL : https://surl.li/ugerel (дата звернення : 20.01.2026).
3. Кучерак І. В. Цифровізація та її вплив на освітній простір у контексті формування ключових компетентностей. *Інноваційна педагогіка.* 2020. Вип. 22(2). С. 91–94.
4. Круглевський А. В. Формування стратегії цифровізації системи вищої освіти в Україні : дис. на здобуття ступеня доктора філософії ; спец. 281 Публічне управління та адміністрування / Західноукраїнський національний університет, МОН України. Тернопіль, 2025. 292 с.
5. Ладиняк Н. Б., Сукаленко Т. М. Застосування інформаційних і цифрових технологій на заняттях із мовознавчих дисциплін. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2021. Вип. 3. С. 92–97.
6. Ладиняк Н. Б., Сукаленко Т. М. Інноваційні методи навчання мови із застосуванням хмарних сервісів та інтернетних освітніх платформ. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2021. Вип. 4. С. 105–111.
7. Лазько А. М., Томашевська І. П. Ключові тренди в композитах : вища освіта і цифровізація. *Higher education reforms in Ukraine : challenges, status and prospects* : collective monograph. Riga : Baltija Publishing, 2023. P. 180–211.
8. Політика використання технологій штучного інтелекту в Державному податковому університеті. URL : https://surli.cc/elxuiz (дата звернення : 16.01.2026).
9. Рекомендації щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти. URL : https://surl.lu/kinugc (дата звернення : 14.01.2026).
10. Стратегія цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року. URL : https://surl.li/iqbpdo (дата звернення : 16.01.2026).
11. Gilbert G., Gilbert M. The impact of AI on cybersecurity defence mechanisms: Future trends and challenges. *Global Scientific Journals.* 2024. Vol. 12 (9). P. 427– 441.
12. Marr B. How Is AI Used In Education – Real World Examples Of Today And A Peek Into The Future. *Forbs.* 25.07.2018. URL : https://surl.li/egfolk (дата звернення : 20.01.2026).
13. Font de la Vall R. R., Araya F. G. Exploring the Benefits and Challenges of AI-Language Learning Tools. *International Journal of Social Sciences and Humanities Invention*. 2022. Vol. 10(01). P. 7569–7576.
14. Pikhart M., Al-Obaydi L. H. Reporting the potential risk of using AI in higher Education : Subjective perspectives of educators. *Computers in Human Behavior Reports.* 2025. Vol. 18. P. 1–10.
15. Strohanova H., Stepanenko O., Popovych A., Krymets O., Udovychenko L. Using artificial intelligence-based chatbots for interactive Ukrainian language learning. *Journal of Theoretical and Applied Information Technology*. 2025. Vol. 103. №. 12. P. 5119–5131.

REFERENCES:

1. Hrona, N. V., Semenoh, O. M. (2025) Shtuchnyi intelekt u movnii pidhotovtsi maibutnikh vchyteliv: mozhlyvosti ta vyklyky [Artificial intelligence in language training of future teachers : opportunities and challenges]. *Slobozhanskyi naukovyi visnyk.* Seriia : Filolohiia, *9,* 128–135 [in Ukrainian].
2. Kodeks akademichnoi dobrochesnosti Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohiienka (nova redaktsiia) [Code of academic integrity of the Kamianets-Podilskyi Ivan Ohiienko National University (new edition)]. URL : https://surl.li/ugerel [in Ukrainian].
3. Kucherak, I. V. (2020) Tsyfrovizatsiia ta yii vplyv na osvitnii prostir u konteksti formuvannia kliuchovykh kompetentnostei [Digitalization and its impact on the educational space in the context of the formation of key competencies]. *Innovatsiina pedahohika*, *22(2),* 91–94 [in Ukrainian].
4. Kruhlevskyi, A. V. (2025) Formuvannia stratehii tsyfrovizatsii systemy vyshchoi osvity v Ukraini [Forming a strategy of the digitalization of the higher education system in Ukraine] : dys. na zdobuttia stupenia doktora filosofii ; spets. 281 Publichne upravlinnia ta administruvannia / Zakhidnoukrainskyi natsionalnyi universytet, MON Ukrainy. Ternopil [in Ukrainian].
5. Ladyniak, N. B., Sukalenko, T. M. (2021) Zastosuvannia informatsiinykh i tsyfrovykh tekhnolohii na zaniattiakh iz movoznavchykh dystsyplin [The usage of informational and digital technologies in the linguistic disciplines lessons]. *Acta Paedagogica Volynienses, 3,* 92–97 [in Ukrainian].
6. Ladyniak, N. B., Sukalenko, T. M. (2021) Innovatsiini metody navchannia movy iz zastosuvanniam khmarnykh servisiv ta internetnykh osvitnikh platform [Innovative methods of language teaching with the application of cloud services and internet educational platforms]. *Acta Paedagogica Volynienses, 4,* 105–111 [in Ukrainian].

7. Lazko, A.M., Tomashevska, I. P. (2023) Kliuchovi trendy v kompozytakh : vyshcha osvita i tsyfrovizatsiia [Key trends in composites : higher education and digitalization]. *Higher education reforms in Ukraine: challenges, status and prospects* : collective monograph. Riga : Baltija Publishing, 180–211 [in Ukrainian].

8. Polityka vykorystannia tekhnolohii shtuchnoho intelektu v Derzhavnomu podatkovomu universyteti [Policy on the use of artificial intelligence systems at the State Tax University]. URL : https://surli.cc/elxuiz [in Ukrainian].

9. Rekomendatsii shchodo vidpovidalnoho vprovadzhennia ta vykorystannia tekhnolohii shtuchnoho intelektu v zakladakh vyshchoi osvity [Recommendations for the responsible implementation and use of artificial intelligence technologies in higher education institutions]. URL : https://surl.lu/kinugc [in Ukrainian].

10. Stratehiia tsyfrovoho rozvytku innovatsiinoi diialnosti Ukrainy na period do 2030 roku [Ukrainian Global Innovation Strategy until 2030]. URL : https://surl.li/iqbpdo [in Ukrainian].

11. Gilbert, G., Gilbert, M. (2024) The impact of AI on cybersecurity defence mechanism s: Future trends and challenges. *Global Scientific Journals, 12 (9),* 427– 441 [in English].

12. Marr, B. (2018) How Is AI Used In Education – Real World Examples Of Today And A Peek Into The Future. *Forbs.* URL : https://surl.li/egfolk [in English].

13. Font de la Vall, R. R., Araya, F. G. (2022) Exploring the Benefits and Challenges of AI-Language Learning Tools. *International Journal of Social Sciences and Humanities Invention*, *10 (01),* 7569–7576 [in English].

14. Pikhart, M., Al-Obaydi, L. H. (2025) Reporting the potential risk of using AI in higher Education : Subjective perspectives of educators. *Computers in Human Behavior Reports, 18,* 1–10 [in English].

15. Strohanova, H., Stepanenko, O., Popovych, A., Krymets, O., Udovychenko, L. (2025) Using artificial intelligence-based chatbots for interactive Ukrainian language learning. *Journal of Theoretical and Applied Information Technology*, *103 (12),* 5119–5131 [in English].

Дата першого надходження статті до видання: 15.01.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 18.02.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 23.04.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

